

Josip Antolović

GRADITELJI SUVREMENE TEOLOŠKE MISLI

Marie Dominique Chenu

Oca Chenua smatraju jednim od najpopularnijih francuskih teologa, jer je njegovo ime poznato i među onima koji nikad ne čitaju nikakva teološka djela. Čime je on postigao toliku popularnost? Stekao ju je ne samo svojim teološkim i povijesnim djelima, nego također i svojom vrlo izgrađenom, ali i profinjenom ličnošću, koja u susretima s ljudima osvaja srdačnošću, svježinom duha i srca, otvorenošću prema životu i svijetu. Kažu da se kod njega ne mogu odijeliti teolog, učenjak, svećenik i čovjek. Sve je to, naime, kod njega sliveno u skladnu cjelinu, koja je uvijek prisutna, bilo da čovjek čita njegove knjige i članke, bilo da s njim osobno razgovara ili raspravlja.

Život

Otac Chenu rodio se 7. siječnja 1895. u Soisy-sur-Seine. Vrlo mlad, još g. 1913., stupa u dominikanski red, da se prema najboljim tradicijama reda sasma posveti duhovnom životu, znanosti i apostolatu. Poslije završena novicijata od g. 1914. do 1920. studira na dominikanskom međunarodnom visokom učilištu Angelicum u Rimu, koje je redu i Crkvi odgojilo mnogo odličnih teoloških radnika. Zadobivši potrebne kvalifikacije i akademske stupnjeve, vraća se u domovinu, da joj pokloni svoje najljepše godine, bogate talente i djela od neprolazne vrijednosti. Kao docent započinje predavanjima na dominikanskom Studium

Generale »Le Saulchoir«. Tu uvodi mlade studente u teološku znanost, u djela velikog Akvinca, u povijest ljudske misli. Od g. 1932. do 1942. obavlja službu rektora te visoke i ugledne znanstvene ustanove. Njegov ugled raste pa se njegov utjecaj širi i izvan granica Francuske. On je u isto vrijeme profesor na dva kontinenta, jer predaje i u Kanadi, gdje je sudjelovao u osnivanju Instituta za srednjovjekovne studije, koji je dio sveučilišta u Montréalu. Od g. 1946. do 1952. vodi katedru na Sorboni. Cijelo to vrijeme surađuje u raznim znanstvenim revijama, kao što su: »La Vie Intellectuelle«, »Sept«, »Revue des Sciences Philosophiques et Théologiques«, »Bulletin Thomiste«.

Teološki rad

Chenu je želio da na podlozi sv. Tome Akvinca, čija je djela odlično poznao, stvori i razvije »teologiju svijeta«. U njoj se sve kreće oko tajne utjelovljenja. Za Chenua je »utjelovljenje onaj sistem Božjega angažmana u svijetu po kojemu svaka ljudska moć postaje sredstvom milosti u prostoru i vremenu«. I zato onda »ne postizavamo vječnost time da iz svoga života prognamo vremenitost, već time da je sa svim njezinim sadržajem uzmemo na se i upravimo je prema vječnosti«.

»Sa svom žestinom Chenu odbacuje neke oblike kršćanstva, prije svega ono što bi makar samo izdaleka moglo sličiti konstantinskom kršćanstvu, jer za njega nema idealnog i konačnog oblika povijesnog ostvarenja Božjega kraljevstva. Štoviše, Chenu vidi u povijesti jedno gibanje koje se neće nikada zaključiti, u kojem se nikada ne bi smjelo ići za ponovnim uspostavljanjem preživjelih oblika. Novi svijet, naš svijet je, naprotiv, u svim svojim dimenzijama i u svoj širini mjesto i sredina novog utjelovljenja Evanđelja« (Maurice A. Barth).

S obzirom na naš svijet i njegov odnos prema Evanđelju Chenu je velik optimist. Da li opravdano? — Promatrajući danas muku evangelizacije tome našem svijetu, pitanje je posve na mjestu. Ako se Chenuov optimizam, što se može pretpostaviti, temelji na vjeri u Providnost, u vječnu novost i snagu Evanđelja, onda je posve opravdan.

Prema Chenuu taj novi svijet ima dvije bitne značajke: socijalizaciju i rad, koje i za kršćanstvo znače neslućene šanse. »Izreka da je čovjek društveno biće danas je postigla svoj potpun smisao i vrijednost i u svijetu rada i u oblikovanju svijesti masa, te kako se pokazuje u radničkim pokretima i dekolonizaciji« (Maurice A. Barth). Sve te pojave za teologa Chenua nisu ništa što bi nas moralo uznemirivati, već nas, naprotiv, mora ispunjavati nadom. Proces socijalizacije i buđenja masa, prema Chenuu, dovodi čovjeka do toga da postane svjestan svoje osobe i svoje duhovnosti. I to bi opet bilo vrlo lijepo kad bi uistinu tako bilo!

Sam Chenu kao vrlo inteligentan čovjek vjerojatno uviđa da stvari neće ići baš tako jednostavno i lako i stoga se svim silama trudi oko razvoja teologije rada, što je u današnjem svijetu tehnike i grozničavoga

rada i proizvodnje nadasve hvalevrijedno. Pitanje je samo do kolikog će broja doprijeti ta njegova »teologija rada«, koliki će je uopće biti kadri shvatiti, koliki opet prihvatiti? Unatoč tome, želimo li ići u korak s vremenom, želimo li da teologija zadire što više u živo, u konkretan čovjekov život, potrebna je u svijetu rada i »teologija rada«.

O teologiji rada Chenu je napisao priličan broj članaka i dva spisa: *Spiritualité du travail* i *Pour une théologie du travail*. Nijemci su prvi spis preveli s *Rad kao pobožnost*. Mi bismo hrvatski stvar mirne duše mogli prevesti »Duhovnost rada«. Drugi spis Nijemci su preveli s *Nacrta za teologiju rada*. Taj izraz valjda i odgovara više samome djelu, makar da bismo ga mogli prevesti doslovno: »Za teologiju rada«.

U tim djelima Chenu smatra da s potpunim pouzdanjem možemo gledati na rast čovječanstva u zajedništvu i na sve veću socijalizaciju rada. »I koji se kršćanin ne bi nad tim radovao kad je to jedan predoblik rasta zajedništva mističnoga tijela«, čitaj: Kristova! Rekao bih: »Daj, Bože, da bi tako i bilo!«

Chenu ni u sve većoj laicizaciji svijeta ne gleda pojavu koja bi nas morala zabrinjavati, već nešto pozitivno, jer je to znak zrelosti čovječanstva. Za kršćane se pak tu nameće zadatak da u sve to, ne protiv ni izvan toga, unose Kristovu prisutnost. Štoviše, on u svim tim previranjima današnjega svijeta vidi snažan zov Duha Svetoga. Da li je u tome Chenu prorok, vizionar? — Čini se da jest, osobito bih rekao što se tiče unošenja Krista u sadašnju stvarnost svijeta i u svraćanju pažnje na zov Duha Svetoga. Bilo bi napokon čudno da u tolikim promjenama sadašnjega svijeta jedino Crkva i teologija ostanu posve nepokretne.

Svojom teologijom rada Chenu je odigrao odlučnu ulogu u misijskoj obnovi Francuske, a to je imalo odjeka i u čitavoj Crkvi. Od njega, naime, potječe vrlo važan i dinamičan naziv »Crkva u misijskom stanju«. Chenu je nedavno u jednom intervjuu izjavio: »Čitav je svijet znao da sam ja stvorio teologiju svećenika radnika.« I doista, on je stajao na početku svih onih pokreta koji su francusku Crkvu stavili u snažan misijski zamah, osobito među radničkim svijetom. Dijelio je, dakako, i posljedice koje su pogodile svećenike radnike.

Chenu se nalazio i uz one, osobito laike, koji su kao punoljetni kršćani htjeli u Crkvi imati pravo na svoju riječ, uz one koji su išli za liturgijskom obnovom i promicanjem ekumenskog dijaloga. On je vjerovao u karizme koje Bog daje pojedincima u sadašnjoj Crkvi za rješavanje aktualnih problema. Ta njegova modernost neobična je, kad se njegova glavna djela bave sv. Tomom i razdobljem visoke skolastike, dakle srednjim vijekom.

Sam Chenu sebi vlastitom duhovitošću dao je jednom pred studentima teologije tumačenje svoje osobnosti: »Zapravo postoje dva Chenua. Jedan je stari, ne posve nepoznati istraživač na području srednjega vijeka, koji je sav uronjen u čitanje starih tekstova, nabit uče-

nošću, koja visi na starim stoljećima kršćanstva, na jednoj tradiciji, koju on gaji usred novog vremena. A onda ima još jedan drugi Chenu. To je mladi, živahni Chenu, koji stoji usred tučnjave današnjega svijeta, koji je otvoren prema njegovu zovu i spreman na angažiranje u najtežim i ujedno najbitnijim pitanjima svijeta i Crkve, čije su misli često diskutirane, a neki ih ljudi promatraju i s nepovjerenjem, pa se čine kao da baš nisu prikladno i dobro štivo za bogoslove. Znajte ipak da postoji samo jedan te isti Chenu, koji je sretan što vam može govoriti o onome što mu najviše leži na srcu, i to upravo na mjestu u kojem se kod vas susreću uravnoteženi teološki studij i apostolska nestrpljivost u duhu Evandjelja.«

Chenu je bio jedan od vodećih teologa na II. vatikanskom saboru. Dobro upućeni Mario von Galli kaže o njemu da je »vodeći stručnjak za pitanje odnosa Crkve i svijeta. Iz njegove škole potječu gotovo svi danas svjetski poznati dominikanci kao Congar, Schillebeeckx, Feret. Chenu je silan duh koji misli u širokim povijesnim dimenzijama. Ali on se najviše ističe u spekulativno-teološko-filozofskom promicanju stvari.«

Za vrijeme Koncila svijet je s najviše napetosti očekivao uredbu *Gaudium et spes*, koja obrađuje baš problematiku u kojoj je Chenu stručnjak. Taj, pa i neki drugi koncilski dokumenti nose njegov pečat. I u dekretu o službi i životu prezbitera prevladala je njegova teološka misao, prema kojoj je svećenik u prvom redu svjedok Evandjelja, a odatle onda proizlaze sve njegove ostale funkcije, na primjer dijeljenje sakramenata, slavljenje Euharistije.

U svojoj knjizi *Življena budućnost* Mario von Galli navodi jedan Chenuov tekst iz vremena Sabora, u kojem obrađuje na Saboru toliko spominjanu evanđeosku krepost: siromaštvo. Ona je prema njemu bitno socijalna vrлина. »Čovjek nije siromašan zbog sebe. On ljubi siromaštvo jer ljubi sve ljude. Izražava ga solidarizirajući se sa siromasima. Prema Chenuu, srž je Kristova siromaštva u teološkoj 'kenozi' Boga u utjelovljenju, kad uzima obličje 'sluge' i u Isusovu životu, kad navješćuje Veselu vijest siromasima i jede s grešnicima i carinicima. Otud i zahtjev Crkvi da bude Crkva siromaha.«

U svome dugom i nadasve plodnom životu Chenu je bio značajna ličnost Crkve u Francuskoj. Proživljavao je njezinu dramu u aferi svećenika radnika. Došavši na Koncil, svojim je radom pridonio onoj obnovi koja je sa Saborom započela. Crkva i svećeništvo u njoj, a za obnovu obojega Chenu se toliko zalagao, proživljavaju danas krizu. Chenu je uvjeren da npr. iz dekreta o životu i službi prezbitera nisu razvijene sve posljedice, koje bi tu krizu uklonile i uvelike pomogle izgradnji Božjega naroda. Vjerojatno tako misli i o drugim koncilskim dokumentima.

Chenu je uvijek bio bez sumnje napredan, ali zdravo. Čuvao se krajnosti i brzopletosti. Iako je imao problema s crkvenim autoritetom,

znao je sačuvati i svoju slobodu, ali i slušati. Ljubio je Crkvu, ljubio je čovjeka, osobito maloga, radnika, i sva njegova nastojanja išla su za tim da bi Crkva tome malome, siromašnome čovjeku donosila poruku spasenja. On piše: »U svim velikim trenucima Crkve — pa i ovo je upravo jedan takav! — postoji strah od suočavanja, ako Crkva uoči da je zanemarila siromahe, jer oni su po pravilu njezini štitenici.«

I Crkva i teologija treba da nastavljaju Kristovo mesijansko poslanje. Na nj kao bitnu komponentu prema Kristovim riječima spada: »Siromasima se propovijeda Radosna vijest« (Mt 11, 5). Bez toga bi Crkva izdala svoje poslanje. A zato su i svi veliki reformatori u časovima krize u Crkvi upirali upravo u tu točku. Teolog koji se zalaže za Crkvu siromaha čini Crkvi najveću uslugu i pomaže najviše njezinoj obnovi. Takav je bio i otac Chenu. Završavam stoga ovaj prikaz o njemu njegovim riječima o siromaštvu koje sadržavaju sav duhovni program onoga koji želi biti autentično evanđeoski. »Siromaštvo je, i to na višoj razini, nasljedovanje Krista, ali ni ovaj put nije samo to. Na ponašanje i život kršćana u odlučnoj su mjeri kao jamstvo vjerodostojnosti njihova života, bez sumnje, utjecali i berlehemske jaslice, i nazaretska radionica, i lutalački život Sina čovječjega, koji nije imao gdje ni glave nasloniti. Sve je to zacijelo tako — ali, da bi bilo autentično i djelotvorno — sve to mora biti nošeno nadom koja vodi k zalaganju u povijesti da bi svi ljudi dobili slobodu i sreću.«

Charles Péguy

Da je netko Péguyja, istaknutog pjesnika katoličke obnove u Francuskoj, još za života nazvao teologom, ne bi mu mogao nanijeti veće neugodnosti. Pa ipak su se poslije njegove smrti počeli njime i njegovim djelima baviti veliki teolozi, npr. Hans Urs von Balthasar, a Hans Jürgen Schultz uvrstio ga je u svoju zbirku portreta onih teologa koji označuju tendencije teologije u ovom našem stoljeću. Jasno je da se kod Péguyja ne radi o nekoj teologiji ex professo, svjesnoj i sistematskoj, jer on je u prvom redu pjesnik, umjetnik, literat, ali je u svojim književnim djelima obrađivao teološke teme, i to takvim zanosom koji nisu nadmašili čak ni Bloy ni Claudel.

Ernst Robert Curtius, koji je Péguyja upoznao s njemačkom čitačkom publikom, naziva ga »pretečom nove Francuske, velikim i hrabrim borcem u ogorčenim kulturnim bojovima vremena«. Péguy je bio čovjek čestita, iskrena srca. Iz njega je zračila snažna životnost, svježina, uvjerenje i veselo oduševljenje. »Sve što je pisao postajalo je djelo, a svako je djelo bilo upravljeno prema jednom cilju« (Claudel). Taj cilj nije bio spasenje vlastite duše, već otkupljenje čitave Francuske, čitavog kršćanstva, čitavog čovječanstva. Otkupljenje ili prokletstvo bilo je pitanje koje ga je silno zaokupljalo. On je potpuno bio prožet sviješ-

ću solidarnosti. I upravo je ta duboko teološka problematika razlog zbog kojega Péguyja s pravom možemo uvrstiti u moderne teologe ili bar označiti kao jednoga od preteča nove teologije.

Péguy snažno naglašava: »Mi se svi zajedno moramo spasiti! Svi zajedno moramo doći k dragome Bogu! Zajedno pred njega stupiti! Svi se zajedno moramo vratiti u kuću našega Oca. Što bi on o nama mislio kad bismo došli jedan bez drugoga, kad se i drugi ne bi vratili? Te su misli snažno utjecale i na Berdjajeva, a u njima možemo otkriti i onu općenitu spasiteljsku volju Božju koja hoće i želi spasenje svima, jer je Krist umro za sve ljude. Njegovo je otkupljenje univerzalno. To je i teologija Pavla, koji piše Timoteju: »Bog hoće da se svi ljudi spase i dođu do potpune spoznaje istine. Jer jedan je Bog, jedan je i posrednik između Boga i ljudi: čovjek Krist Isus koji daje samog sebe kao otkup mjesto sviju« (1 Tim 2, 4—5).

Život

Charles Péguy rodio se 7. siječnja 1873. u Orléansu kao sin stolarara koji je vrlo rano umro. G. 1894. dolazi na »École Normale Supérieure«, gdje studira filozofiju i književnost. Njegovi su učitelji Ollé-Laprune, Henri Bergson, Romain Rolland. On otkriva Bergsonovu nauku i brani je protiv čudne koalicije neotomizma sa Jacques Maritainom na čelu i racionalizma sa Julienom Benda, jer ta filozofija misaono izražava ono što podjaruje čitav njegov život, a to je izlaganje istine kao vjernosti života samome sebi. Bergson je svojom filozofijom zadao prve udarce krutom mehanističkom materijalizmu i determinizmu. Ipak je njegova filozofija za velikog tražitelja apsolutne istine bila samo prolazno razdoblje.

Romain Rolland, blistavi pisac, učinit će kasnije mnogo za svoga nekadašnjeg učenika objavljivanjem njegovih djela i to će mnogo pridonijeti proučavanju i upoznavanju Péguyjeve duboke, ali složene ličnosti.

Još prije završetka studija Péguy se ženi sestrom svoga pokojnoga prijatelja Marcela Baudouina. Godine 1897. počinje njegova bogata i plodna književna djelatnost. Suraduje u *Revue Socialiste* i *Revue Blanche*. G. 1900. osniva reviju *Cahiers de la Quinzaine*, u kojoj sve do svoje tragične smrti na početku prvog svjetskog rata objavljuje najveći dio svojih polemičkih i pjesničkih djela.

U svome socijalističkom razdoblju kao zastupnik slobodnjačkog socijalizma u svojoj reviji *Cahiers de la Quinzaine* diže svoj glas protiv doktrinarnog političkog socijalizma »partije«. Socijalizam je za mladoga Péguyja »religija solidarnosti«. Ali kad je neprestanim produbljivanjem vlastitoga životnoga pogleda otkrio svoju pripadnost kršćanstvu »stare Francuske«, bijaše to za njega potvrda njegove istine da je u milosrdnoj ljubavi kršćanskih svetaca ne samo sadržana već i ostvarena ona socijalistička »religija solidarnosti«. Zato Péguy g. 1908. čini

odlučan prodor i otvoreno priznaje: »Opet sam našao vjeru. Ja sam katolik.« Ali sebi svojstvenom upornošću neprestano naglašava svoj laički status u »Crkvi svetaca i grešnika«. Njegova pak »teologija« nema drugih izvora osim onih koje imaju najjednostavniji vjernici, a to su: katekizam, liturgija, životi svetaca i Biblija, koja mu je ipak bila više poznata iz »biblijskih« pjesama »poganina« Victora Hugoa nego iz samih tekstova Svetoga pisma.

Djela

Kad govorimo o djelima Charlesa Péguyja, moramo na prvom mjestu spomenuti ona o Ivani Arškoj — Djevici Orleanskoj, na osobit način povezanoj s njegovim rodnim gradom Orléansom, a koja ga je svojim likom zahvatila već u njegovu socijalističkom razdoblju života i pratila ga sve do smrti. I nije čudo da ga je zahvatio lik te neobične djevojke, koja sa 17 godina života ostavlja rodno selo da bi gotovo osvojenu svoju domovinu Francusku oslobodila od Engleza, ali da već s 19 godina pogiba spaljena na lomači. Njezina jedinstvena ličnost, u isto vrijeme privlačiva i zagonetna, dugo je vrijeme zaokupljala pažnju pjesnika, mislilaca i povjesničara. Jedni su je štovali i slavili kao neko nadzemaljsko biće, a drugi proklinjali kao vješticu i demonsku ženu.

Shakespeare ju je, kao Englez, kudio kao neprijateljicu svoga naroda, kao čarobnicu i bludnicu.

Schiller je iz nje načinio dirljivu, požrtvovnu figuru, koja nema ništa zajedničko s povijesnom Ivanom.

Voltaire ju je obasuo jetkim pogrđama i izrugivanjem.

Anatole France nijekao joj je vojničke i političke sposobnosti i tvrdio da je bila samo naprijed gurnuta slamnata lutka.

Bernard Shaw je tvrdio da je ona u vođenju rata prva upotrijebila i prakticirala Napoleonov realizam. No u odlučnom trenutku oboje doživljava poraz. Shaw u njoj gleda »prethodnicu zapadnog crkvenog raskola, jednu od prvih protestantskih mučenika i apostola nacionalizma«.

Bert Brecht gleda u njoj samo »glas naroda«.

Svi ti autori, a osobito neki, nisu otkrili pravo lice Ivane Arške, jer zatvaraju svoj pogled pred nadnaravnim, a baš ono je bilo sila što je pokretala život Djevice Orleanske. Stvarni pristup toj neobičnoj djevojci, koja je živjela od g. 1412. do 1431., omogućen je tek onda kad je g. 1849. Quicherat u 5 svezaka objavio sačuvane akte njezina sudskog postupka. Činjenica je da je crkvena vlast osudila Ivanu kao kriovovjerku i vješticu. Od najviše pak crkvene vlasti u našem je stoljeću g. 1909. proglašena blaženom, a 1920. svetom.

Péguy se zanio za Ivanu Aršku, jer je u njoj otkrio jedinstveni tajanstveni paralelizam, koji njezin život, muku i smrt čini tako sličnim Kristu, a koji mora biti onaj unutrašnji pokretač i regulator krš-

čanske egzistencije. Zemaljski i naravno promatrana, Ivanina je muka i smrt, pad, poraz, uništenje. Nadnaravno gledana, ona je pobjeda i proslava. U njezinoj sudbini ispunja se tako lijepo, kaže Büttler, na savršen način zadaća Isusova učenika, sljedbenika: ona je uzela svoj križ i pošla za Kristom. Krist jasno kaže: »Tko želi ići za mnom, neka se odreče samoga sebe, neka uzme križ svoj i neka me slijedi!« (Mk 8, 34)

Paralelizam između Krista i Ivane tako je očit, i nije čudo da je zahvatio Péguyja ne puštajući ga sve do njegova tragičnog pada u bici na Marni, 5. rujna 1914.

Kao što se o Kristu govorilo da zavodi narod i da je u savezu s Beelzebubom, tako se isto govorilo i o Djevici Orleanskoj. Kao što je Krist doživio najprije svoj »hosana«, svečani ulaz u Jeruzalem, a onda »raspni ga, raspni!« — tako je isto završila i jednostavna seljačka djevojka iz Lorene, koja nije znala ni čitati ni pisati. Kao što je Krist pretrpio smrtnu stisku u Getsemaniju, ostavljen od svih, izdan od svoga učenika, zatajen od Petra, tako se isto dogodilo i Ivani. Kao Krist, i Ivana je stajala sama pred sucima, bez obrane, zlostavljana od vojnika, najprije odgovarajući na pitanja, da bi onda dostojanstveno posve zašutjela. I Ivanini suci bijahu veliki svećenici, pismoznanci i predstavnici vlasti osvajača, koja je jedina mogla izreći smrtnu osudu i izvršiti je. I njezin se sud poslužio lažnim svjedocima i nju su teretili zbog bogohulstva i veleizdaje. Kao Krist, i Ivana je osjetila da je ostavljena od svih, i ona je u duši ponavljala: »Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?« — ali je, kao i on, bila poslušna i predana do smrti. Kristovu su uspomenu htjeli zatrti navalivši na njegov grob velik kamen i zapečativši ga i postavivši na nj stražu. Isto tako i Ivaninu, jer su joj pepeo bacili u Seinu. Ali kao što se Krist proslavio uskrsnućem i uzašašćem, tako je uslijedila i proslava Ivane Arške. I tako je ona na jedinstven način ostvarila ono što sv. Pavao stavlja kao zadatak svakom kršćaninu: potpuno suobličenje s Kristom. »Ivana je trpjela i umrla s Kristom da s Kristom i uskrsne. Još u smrti ogrlila je njegov križ imajući na usnama njegovo ime« (Gisbert Kranz).

Péguy gradi svoju teologiju na Ivani Arškoj, a moramo priznati da je ta teologija snažna, puna života, puna poleta, ona zanosi i oduševljava, proročka je, karizmatička, i to ne zbog same Ivane nego zbog njezina suobličenja s Kristom, jer Krist je temelj svake kršćanske teologije. Péguy već g. 1897. piše svoje prvo djelo *Jeanne d' Arc*, dramu u tri čina. U njoj želi pokazati kako je poslanje te, uistinu, neobične djevojke i svetice u prevladavanju ljudske bijede. Ona je sva prožeta brigom i tjeskobom za spasenje svijeta, ona bi čovječanstvo htjela spasiti od vječne propasti i zato nudi samu sebe vječnim mukama, ako bi time mogla spasiti osuđene.

Kako nas to podsjeća na sv. Pavla koji piše Rimljanima: »Istinu govorim u Kristu — ne lažem — zato mi svjedoči moja savjest zajedno

s Duhom Svetim da u svom srcu nosim duboku i trajnu bol. Želio bih da ja osobno budem određen za uništenje, odijeljen od Krista, za svoju braću...« (9, 1—3).

U ovoj drami, koju Péguy piše još kao socijalist, Ivanina je borba uzaludna, bijeda i nevolja ostaju, a buntovnica protiv Boga ustraje u očaju. U toj i takvoj Ivani nabačeno je već jedno metafizičko pitanje na koje socijalizam ni ikoja ateistička filozofija ni sasna pozitivna znanost ne mogu dati zadovoljavajući odgovor. I zato i Péguy razočaran okreće leđa socijalističkoj partiji i postaje vjernik — katolik.

Sada počinju za njega, uistinu, stvaralačke godine, u kojima je izrastao u »inspiratora, nadahnitelja mlade kršćanske elite Francuske koja je na unutrašnji način pobijedila ponor očaja, onu golu i slijepu nuždu egzistencije i ponovno izvojštila one vječne stvarnosti kršćanstva« (Oswalt von Nostitz).

G. 1910. Péguy piše kao vjernik drugo majstorsko djelo o istoj svetici: *Le Mystère de la Charité de Jeanne d'Arc*. To je djelo puno alegorije, ali u njemu ključa život. U njemu mlada Ivana u divnom burgundskom krajoliku vodi razgovor s jednom svojom prijateljicom i s jednom redovnicom, koja utjelovljuje Crkvu. Razgovor se kreće oko vječne čovjekove teme: zašto ima tako mnogo neplodne, jalove patnje? U Ivaninoj duši odigrava se unutrašnja borba: hoće li se buniti protiv Boga, hoće li očajavati ili postati svetica? To je trostruki stav pred patnjom: buna, očaj, svetački heroizam. Ivana se i sada tuži na nevolju presude koja ostaje, ali sada ta tužba nije buna. Ona trpi Kristovu muku i ulazi u zajednicu svetih, koja je tu za spasenje grešnika.

Moram priznati da je meni osobno to najljepše Péguyjevo djelo. U njemu vidim sadržanu svu teologiju otkupljenja, svu vrijednost ljudske patnje ako se prihvati svetački, sav smisao Crkve koja je prasakramentat spasenja. Patnja i smrt najteže pogađaju čovjeka, a one su za svakoga neminovne. Dati pravi odgovor na njih znači pomoći čovjeku i ispuniti ga nadom. To je i zadaća suvremene ekleziologije, jer »misijski narod (Crkva), iako stvarno ne obuhvaća sve ljude, i često izgleda kao malo stado, ipak je za sav ljudski rod jaka klica jedinstva, ufanja i spasenja« (Lumen gentium, 9).

Péguy želi biti upravo teolog nade i zato g. 1911. piše: *Le Porche du mystère de la deuxième Vertu*. U tome opet alegorijskom djelu — »predvorju druge bogoslovne kreposti«, ali koje je puno poleta, staje pred nas »mala djevojka nada«, koja se samo prividno daje voditi za ruku od dviju velikih sestara ljubavi i vjere, dok ih ona stvarno za sobom vuče. Nada nas vodi vječnom spasenju.

U središtu Péguyjeve misli i pjesništva nalazi se Isus Krist. Za njega je utjelovljenje Božjega Sina događaj koji je sve preokrenuo, promijenio i stvorio »jedinstveni poredak«. Ta velika kristološka misao, oko koje su se vrtjela razmišljanja i najvećih srednjovjekovnih teologa Tome Akvinca i Duns Skota, a u naše vrijeme Teilharda de Chardina,

tema je i Péguyjeva glavnog pjesničkog djela *Les Tapisseries: Ève*, napisana i izdana g. 1913., uoči prvog svjetskog rata, u kojem će zaglaviti i sam Péguy. To je ep u stihovima, koji u 2.000 četverorednih aleksandrijskih kitica obrađuje središnji kršćanski misterij — dramu spasenja čovječanstva. Sličan je veličanstvenoj procesiji, punoj slika, od kojih je svaka za se čitav svijet misli i osjeća. Već je sva predkršćanska povijest upravljena prema središnjoj točki, prema utjelovljenju.

Zahvaljujući utjelovljenju Božjeg Sina, čovjeku je dana mogućnost da se prolazno spasi po vječnome, utapljanjem u vječno. Kao vjeran kršćanin, Péguy izriče potvrdni stav i prema zemlji i prema uskrsnuću tijela, dakle, materije. Njegova uz zemlju vezana religioznost djeluje kao posljednje prevladavanje maniheizma, neprijateljski raspoloženog prema materijalnom svijetu, i janzenizma, veoma raširenog u Francuskoj, koji je neprijateljski raspoložen prema ljudskom tijelu.

Kako je ta Péguyjeva kristologija bliza nauci II. vatikanskog sabora! Kao da u njoj već nazrijevamo neke stavke iz pastoralne uredbe o Crkvi u suvremenom svijetu *Gaudium et spes*. »Pošto smrt bude pobijedena, sinovi će Božji biti u Kristu uskrišeni, i ono što je bilo sijano u slabosti i raspadljivosti obući će neraspadljivost, ostat će ljubav i njezina djela, i od ropstva prolaznosti oslobodit će se sva stvorenja što ih je Bog stvorio radi čovjeka« (*Gaudium et spes*, broj 39).

Iako Péguy nije doživio razvoj i procvat nove teologije ni II. vatikanski sabor, njegova su djela ipak snažno utirala put svemu tome. Njegov duh živi i danas. Bernanos je o njemu rekao: »Péguyja ne držim baš za sveca, ali za čovjeka koji i nakon smrti za svakoga od nas ostaje dohvatljiv; kad ga zatrebamo, on uvijek odgovara.« Emanuel Mounier i Daniel Rops stavljaju Péguyja za uzor francuskoj mladeži, a Romain Rolland ne ustručava se uvrstiti ga u »najistaknutiju i najgenijalniju silu evropskog pjesništva« njegova vremena.

Kod nas je, nažalost, vrlo malo poznat. Isplatio bi se upoznati ga već zato da nas ne zarobi stihija modernoga svijeta, koji je u svojem sveopćem omasovljenju postao jalov, bezvjeran i mehaniziran. Umjesto Boga postavio je sebi za kralja novac. Péguy se u svojim polemičkim spisima borio svom dušom protiv takvoga svijeta. On nije bio konformist. Htio je biti i ostati svoj čovjek. Garanciju za to vidio je u vjeri, u odlučnom pristajanju uz sadržaj vjere, ali i u potpunoj vjernosti onome kome vjerujemo. Samo čovjek takve vjere neće postati žrtva omasovljenja i plitkoga materijalizma.

Literatura

GISBERT KRANZ, *Europas christliche Literatur von 1500 bis heute*, str. 344—346.

GISBERT KRANZ, *Sie lebten das Christentum*, str. 293—311.

HANS JÜRGEN SCHULTZ, *Tendenzen der Theologie im 20. Jahrhundert*,
WALTER WARNACH, *Charles Péguy*, str. 120—125.